

رئالیسم اجتماعی با طعم اخلاق‌گرایی

بازخوانی سینمای اصغر فرهادی به بهانه ۵۲ سالگی‌اش

به بررسی مسائل اجتماعی و سیاسی جامعه می‌پردازد. این سبک هنری تلاش می‌کند تا مشکلات و نابرابری‌های اجتماعی را به تصویر بکشد و به مخاطبان خود کمک کند تا در مورد این مسائل تأمل کنند. فیلم‌های اصغر فرهادی اغلب با نگاهی واقع‌گرایانه به مسائل اجتماعی و اخلاقی می‌پردازند. او در آثار خود به موضوعاتی مانند خانواده، ازدواج، طلاق، خیانت، فقر، بیکاری و... می‌پردازد و با دقت و ظرافت به بررسی این مسائل می‌پردازد. به همین دلیل فیلم‌های او به شدت به تحلیل‌های جامعه‌شناختی راه می‌یابد و بستر مناسبی برای نقدهای بینارشته‌ای است. در فیلم‌های فرهادی، شخصیت‌ها اغلب از طبقه متوسط یا پایین جامعه هستند و با مشکلات و چالش‌های زندگی روزمره دست‌وپنجه نرم می‌کنند. فرهادی تلاش می‌کند تا با به تصویر کشیدن زندگی این شخصیت‌ها، مخاطبان خود را با مشکلات و مسائل اجتماعی جامعه آشنا کند. در فیلم «جدایی نادر از سیمین»، داستان زوجی روایت می‌شود که در آستانه جدایی هستند. این فیلم به مسائلی مانند طلاق، مشکلات مالی و مشکلات اجتماعی در جامعه ایران می‌پردازد. در فیلم «فروشنده»، داستان مردی روایت می‌شود که در یک نمایشنامه تئاتری بازی می‌کند. این فیلم به مسائلی مانند فقر، بیکاری و مشکلات اجتماعی در جامعه ایران می‌پردازد. در فیلم «همه می‌دانند»، داستان مردی روایت می‌شود که برای شرکت در مراسم عروسی دخترش به اسپانیا سفر می‌کند. این فیلم به مسائلی مانند مهاجرت، مشکلات اجتماعی در کشورهای غربی و مشکلات خانوادگی می‌پردازد. در واقع طیف متنوعی از موضوعات اجتماعی و تجربه زیست جمعی ایرانیان دستمایه‌های درام در فیلم‌های فرهادی می‌شود که در متن و زیرمتن قصه‌های او نهفته است و می‌تواند در پارادایم‌های گوناگون جامعه‌شناختی مورد تحلیل قرار گیرد؛ مثلاً اختلاف و شکاف طبقاتی یا خصلت‌های درون‌طبقاتی که شمایل جامعه ایرانی را بازنمایی می‌کند.

▼ نقد اخلاقی

یکی از مهمترین مؤلفه‌های مضمونی سینمای فرهادی را می‌توان در بازنمایی موقعیت اخلاقی به‌ویژه در دوره‌های زندگی دانست. اغلب شخصیت‌های او در یک بزنگاه سخت اخلاقی قرار می‌گیرند تا بزرگترین چالش زندگی خود را تجربه کنند. یکی از ویژگی‌های اصلی درام اخلاقی تمرکز بر مسائل اخلاقی و انسانی است. این‌ها تلاش می‌کنند تا مخاطبان خود را با چالش‌های اخلاقی روبه‌رو کنند تا در مورد آن بیاندیشند. یکی دیگر از ویژگی‌های درام اخلاقی به تصویر کشیدن تضادها و تعارضات اخلاقی انسان است. این‌ها تلاش می‌کنند تا با به تصویر کشیدن این تضادها و تعارضات، مخاطب را با پیچیدگی و دشواری انتخاب‌ها و داورهای اخلاقی مواجه کنند. درام اخلاقی به شخصیت‌پردازی قوی اهمیت زیادی می‌دهد. شخصیت‌های این‌ها اغلب پیچیده و چندوجهی هستند و مخاطبان می‌توانند با آنها ارتباط برقرار کنند. درام اخلاقی اغلب پایان باز دارد. این‌ها تلاش می‌کنند تا مخاطبان خود را به تأمل و تفکر تشویق کند و به آنها اجازه دهد تا خودشان پایان داستان را رقم بزنند. او در فیلم‌های خود اغلب به تضادها و تعارضات اخلاقی می‌پردازد و تلاش می‌کند تا به مخاطبان خود کمک کند تا در مورد این تضادها و تعارضات به قضاوت برسند. بر این مبنا می‌توان «در باره‌الی»، «جدایی نادر از سیمین» و «فروشنده» را به‌نوعی سه‌گانه درام اخلاقی در سینمای فرهادی دانست گرچه در فیلم‌های دیگر او هم به‌نوعی این دوگانگی اخلاقی مبنای قصه‌های اوست.

▼ روابط عاطفی و عشق

واقعیت این است که سینمای فرهادی را نمی‌توان سینمای عاشقانه دانست، اما این به‌معنای ضدعشق بودن آثار او نیست. عشق در سینمای فرهادی آن‌چنان‌که ما از یک رابطه عاطفی شدید سراغ داریم، تجلی ندارد، اما می‌توان آسیب‌شناسی یک رابطه عاشقانه را در آثار او بازخوانی و صورت‌بندی کرد. در واقع فرهادی بیشتر ناکامی‌های عاشقانه یا بن‌بست‌های عشق در زندگی معاصر را به تصویر کشیده است. مثلاً عشق علا و فیروزه در «شهر زیبا» که در واقع عشق یک مرد به زن متأهل است، محصول بن‌بست و ناکامی‌های زن در زندگی با همسرش است. همین‌طور عشق مرتضی (حمید فرخ‌نژاد) به همسایه آرایشگرش (پانته‌آ بهرام) حاصل ناکامی هر دوی آن‌ها در ارتباط عاطفی با همسران‌شان است که یکی

رضا صائمی

خبرنگار گروه فرهنگ

کارنامه
کارگردان

نام اصغر فرهادی گرچه با موج نوی سینمای ایران گره نخورده است اما سینمای او موجی تازه در جریان و روند تاریخی سینمای ایران بود و می‌توان او را در امتداد همان موج نوی سینمای ایران دانست با مؤلفه‌های تازه و متناسب با زمانه خود. او همانند دیگر فیلمسازان موج نوی سینمای ایران جزو فیلمسازان مؤلف و صاحب سبک محسوب می‌شود و کارگردانی است که نگارش فیلمنامه‌هایش را خود برعهده داشته است. شاید وجه تمایز او از فیلمسازان مؤلف دیگر موج نوی سینمای ایران را بتوان جلب توأمان مخاطبان عام و خاص دانست. سینمای او در میانه جریان اصلی و سینمای روشنفکری می‌ایستد. سینمای قصه‌گویی که یک روایت کلاسیک را در ساختاری مدرن صورت‌بندی می‌کند. در این یادداشت تلاش خواهیم کرد تا مؤلفه‌های مهم سینمای فرهادی را مورد خوانشی تحلیلی قرار دهیم.

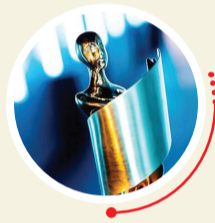
▼ قصه‌گویی واقع‌گرا

مجموعه آثاری که اصغر فرهادی ساخته یا در آن سهیم بوده از سریال‌های تلویزیونی تا فیلم‌هایی که خودش ساخته یا فیلمنامه‌ای که برای دیگران نوشته، نشان می‌دهد که او نسبت به قصه و قصه‌گویی، التزامی دراماتیک دارد و فارغ از ساختار روایی و مضامین فیلم‌هایش، رد قصه‌گویی را می‌توان در همه آنها پیدا کرد. از این حیث می‌توان او را علاقه‌مند به سینمای کلاسیک و ساختار روایی آن دانست. سعید عقیقی، منتقد و پژوهشگر سینمایی که چند کتاب درباره سینمای فرهادی نوشته، معتقد است رویکرد کلاسیک و واقع‌گرایی دوسویه سینمای فرهادی است و در تبیین این ویژگی می‌گوید: «این رویکرد به‌معنای رویکرد قالب، داستان‌گو، متکی به شخصیت مرکزی است که براساس ایده محرکی که داستان را به جریان می‌اندازد، پیش می‌رود و روی همان ایده محرک سوالات و پیچیدگی‌های بعدی را مطرح می‌کند تا ایده را به نتیجه برساند. تضاد و تشابه ابزار نویسنده الگوی کلاسیک هستند. الگوی دوم زمینه واقع‌گراست یعنی فردی که محدوده اندکی برای تغییر اجتماعی یا رسیدن به نیاز که درون فیلم به آن پی برده است، دارد» به همین دلیل است که آنها که سینما را نمایش و روایت واقعیت می‌دانند به فیلم‌های او علاقه دارند. فرهادی همواره کوشیده تا به‌مثابه یک کنشگر اجتماعی به واقعیت‌های جامعه نگاه کرده و قصه خود را در بستر آن صورت‌بندی کند. گاهی میزان این واقع‌گرایی به حدی است که سینمای او به سینمای مستند پهلوی می‌زند. این واقع‌گرایی نه‌فقط در ماهیت درام و ساختار روایی آن که حتی در شیوه بازی گرفتن او از بازیگران هم قابل ردیابی است. بسیاری از بازیگران بهترین بازی‌های خود را در فیلم‌های او تجربه کردند یا به‌واسطه حضور در فیلمی از فرهادی به شهرت و اعتبار رسیدند؛ نمونه‌اش ساره بیات و بابک کریمی در فیلم «جدایی نادر از سیمین». در واقع اگر بخواهیم سینمای فرهادی را در ذیل یک مفهوم کلی که بتواند جهان سینمایی او را فارغ از تنوع ژانری و مضمونی فیلم‌هایش بیان کند، قرار دهیم، باید از «رئالیسم اجتماعی» حرف بزنیم. فیلم‌های فرهادی اغلب به مسائل اجتماعی و اخلاقی می‌پردازند و با نگاهی واقع‌گرایانه به زندگی روزمره انسان‌ها می‌نگرند. او در آثار خود به موضوعاتی مانند خانواده، ازدواج، طلاق، خیانت، فقر، بیکاری و... می‌پردازد و با دقت و ظرافت به بررسی این مسائل می‌پردازد. رئالیسم اجتماعی یا رئالیسم انتقادی یک سبک هنری است که

تکذیب حمایت رابرت دنیرو
از صهیونیسم

در حالی که ادعا شد رابرت دنیرو، بازیگر در حال فریاد زدن بر سر معترضان ضداسرائیلی در شهر نیویورک است، سخنگوی نتفلیکس به آسوشیتدپرس گفته است: «دنیرو در حال تمرین صحنه‌ای برای سریال آینده خود در نتفلیکس با عنوان «روز صفر» در حال فیلمبرداری در خیابانی در شهر نیویورک بود. نظرات او بخشی از فیلمنامه است و ربطی به جنگ اسرائیل و حماس یا اعتراضات پیرامون آن و مسائل دیگر ندارد.» مهر ضمن اعلام این خبر به نقل از آسوشیتدپرس نوشت، با سرکوب اعتراض‌های دانشگاهی در سراسر آمریکا توسط پلیس، ادعاهای نادرستی پیرامون این ویدئو در فضای مجازی پخش شد. یکی از نسخه‌های برجسته این ویدئوی نادرست با برچسب «رابرت دنیرو در کنار اسرائیل ایستاده است!» منتشر شد تا نشان دهد بازیگر محبوب برنده ۲ جایزه اسکار دارد از اسرائیل حمایت می‌کند. دنیرو در این کلیپ می‌گوید: «این یک فیلم نیست. این یک فیلم نیست، این واقعی است.»

اسکار آلمان برندگان‌اش را شناخت

درامی درباره یک خانواده ناکارآمد با عنوان «مردن» ساخته ماتئاس گلاسنر، برنده جایزه بهترین فیلم جوایز لولای ۲۰۲۴ آلمان شد. مهر با اعلام این خبر به نقل از هالیوودریپورتر نوشت، کورینا هارفوخ نیز برای بازی در این فیلم در نقش مادری تندزبان و خونسرد، جایزه بهترین بازیگر زن را دریافت کرد. هانس اووه باویر، همبازی او در این فیلم نیز عنوان بهترین بازیگر نقش مکمل مرد را گرفت. «مردن» همچنین جایزه لولارا برای بهترین موسیقی فیلم با آهنگسازی لورنز دانکل دریافت کرد. جایزه بهترین بازیگر نقش مکمل زن به ادل نویه‌اوز برای بازی در «۱۵ سال» تعلق گرفت. فیلم «تئوری جهانی» نیز برنده بزرگ بخش‌های فنی شد و لولای بهترین فیلم‌برداری (برای رولاند استوپریچ)، بهترین جلوه‌های ویژه (کارلم صالح، آدریان میبر) و بهترین طراحی صحنه و لباس (برای کوسیما ولسرر و آنیکا کلات) را برد. فیلم «دختری که می‌شناسی حقیقی است» هم برنده لولارا برای بهترین طراحی لباس و بهترین آرایش چهره و موم شد.

کابینه اسرائیل
رأی به تعطیلی «الجزیره» داد

روزنامه عبری‌زبان هآرتز گزارش داد که کابینه اسرائیل به شلومو کرهی، وزیر ارتباطات این رژیم اجازه داده است تا دستور توقف پخش شبکه «الجزیره» را در اراضی اشغالی به زبان عربی و انگلیسی صادر کند. انتخاب ضمن اعلام این خبر نوشت‌بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل می‌گوید که فعالیت شبکه خبری الجزیره در اراضی اشغالی متوقف خواهد شد. نتانیاهو در پیامی در شبکه اجتماعی ایکس، نوشت: «کابینه به ریاست من به اتفاق آراء تصمیم گرفت که کانال «افتنه‌انگیز» الجزیره در اسرائیل تعطیل شود.» این تصمیم شامل بستن دفاتر الجزیره در اراضی اشغالی و مصادره تجهیزات مورد استفاده کارکنان این شبکه به استثنای تلفن و رایانه است. همچنین از وزیر ارتباطات اسرائیل خواسته شده که دسترسی از اراضی اشغالی به وبسایت این شبکه را محدود کند. در پاسخ، الجزیره این تصمیم را به شدت محکوم کرد و متعهد شد که به پوشش «جسورانه و حرفه‌ای» خود ادامه دهد. الجزیره گزارش‌های میدانی جنگ اسرائیل علیه نوار غزه را تهیه می‌کند.